

Věcná Ekonomika a Proces civilizačního zlomu

Při hledání skutečných řešení je nutno vyjít z podstaty *Ekonomiky* jakožto tvorby produktů a jejich směny; pokud jde o peníze, pak ty v této *reálné*, lepe však ***věcné Ekonomice*** hrají právě a jen dvojroli, pro kterou byly stvořeny: být univerzálním měřítkem směnných hodnot a zprostředkovatelem směny.

Platí, že *věcná Ekonomika* je od pradávna rozčleněna do dvou ***Sfér, veřejné***, produkující produkty veřejného zájmu, a ***podnikání***, vytvářející produkty individuální spotřeby. Produkty obou *Sfér* mají svou směnnou hodnotu, obě *Sféry* jsou naprosto rovnocenné, jedna bez druhé nemohou existovat a jejich symbióza má podobu *Směny*, v níž je *souhrnný produkt Sféry veřejné* *Směněn* za část *souhrnného produktu Sféry podnikání*.

Zásadní změny, které proběhly ve světě v několika uplynulých dekadách, změny, které dále akcelerují, mimo jiné naprosto změnilly strukturu a podobu jak obou *Sfér*, tak i *věcné Ekonomiky* jako celku.

Technologie stále více a stále razantněji vstupují do všech oblastí života lidstva a změny tím vyvolávané jsou tak zásadní, že je třeba mluvit o ***Procesu civilizačního zlomu*** (krátce: ***Proces***). Kromě vzniku neustále nových produktů a globalizace, kterou *Proces* způsobil, narůstá i nahrazování lidské práce technologiemi, stále více i ve službách; vedlejším produktem je i demografický vývoj, tedy stále se zvyšující délka života, na straně druhé klesající natalita, ale i rychle narůstající přesun *věcné Ekonomiky* do Číny, Indie a dalších podobných zemí.

Pod tlakem *Procesu* požadavky na *Sféru veřejnou* exponenciálně rostou, tento růst je nezastavitelný a jeho potřeby nelze přenést do *Sféry podnikání*; souběžně ovšem rostou i individuální potřeby subjektů obou *Sfér*. Lze vyslovit tezi, řekněme jí ***teze třetího milénia***, že *věcná Ekonomika* jako taková umí tyto důvodné požadavky postupně plnit: už dnes je řada produkčních kapacit nevyužita a *Proces* je připraven vytvářet dle potřeby kapacity další.

Problém je ten, že *věcné Ekonomice* sice nečiní problém postupně zajistit pro celé lidstvo potraviny, ošacení, bydlení a stále více i další, řekněme civilizační potřeby, jakými jsou vzdělání, zdravotní a sociální péče a podobně, problém je ten, že to neumí zajistit stávající ***Ekonomika daní***, neboť zprostředkovací mechanismy *Směny*, založené na výběru daní, v ní přestávají pod tlakem *Procesu* fungovat.

Péče o seniory v Ekonomice daní a hrubé chyby Bezděkovy komise

Průměrný senior se dožívá stále více let a tedy narůstá i počet let, kdy pobírá svou penzi, navíc potřebuje stále více zdravotní péče, jakož i další péče sociální (zejména pečovatelské služby, které jsou v děsivém stavu). To vše, společně, nerozdílně a zdůrazněme, ***neoddělitelně***, vede k tomu, že už nyní náklady na seniory rostou o asi 7% ročně a přesto je celá tato oblast hluboce podfinancována. Peníze by sem tedy měly přitékat ještě výrazně rychleji než dosud, snahy o škrtání tam, kde se neplýtvá, jsou nepřijatelné. Podfinancovány jsou ovšem i vzdělávání, věda a výzkum, jakož i další oblasti *Sféry veřejné*.

Hrubou chybou úvah o reformách penzijních systémů zcela obecně, a tím i Bezděkovy komise je, že neberou v potaz tu základní skutečnost, že v zabezpečení seniorů jde o komplexní problém, tedy nejen o penze, ale i o zdravotní a další sociální péči, že tyto složky nelze od sebe oddělovat, přičemž růst nákladů je zde exponenciální a nikterak nezastavitelný. Ať bude tento systém takový či onaký, musí umět vždy a v každou dobu, tedy z hlediska výstupů, či chceme-li plateb, souhrnně krýt tyto celkové náklady, a to bez ohledu na jejich exponenciální růst a bez ohledu na to, jaké budou zdroje příjmů.

V současné *Ekonomice daní* probíhá *Směna* prostřednictvím daní vybraných ve *Sfěře podnikání* (doplňnými půjčkami ke krytí deficitů). Kategoricky a bez výjimek zde přitom platí, že *Ekonomika daní* nedokáže pokrýt už jen onen trvale exponenciální růst nákladů na seniory. Jistě, teoreticky lze trvale a exponenciálně zvyšovat daně, ale to by v praxi nefungovalo a důsledky by byly hrozné, a je štěstí, že je to politicky neprůchodné. Bohužel politicky průchodné jsou zřejmě snahy vyháňet čerta daní Belzebubem penzijních a jiných fondů: pokusy převádět sociální (včetně penzí) a zdravotní péči ze *Sféry veřejné* do *Sféry podnikání* jsou naprostou a velmi nebezpečnou, podtrhněme ***ekonomickou iluzi***.

Sázka na tuto fondovou iluzi je další hrubou chybou obvyklých doporučení, a tím i Bezděkovy komise: nikdo neprovádí skutečně relevantní a úplné analýzy, které by odhalily, že fondy jsou alternativou ještě horší než umírající systémy průběžné. Tento zkratovitý způsob uvažování se už neméně "úspěšně" projevil v prosazování alternativních zdrojů energie: i tam naprosto správný závěr, že fosilní paliva nutno nahrazovat, vede často k příšerným chybám při zavádění zdrojů alternativních.

Neexistuje totiž a nemůže existovat investiční schéma, které by zaručilo, že tyto fondy budou schopny krýt exponenciální nárůst výdajů, které budou každoroční a budou prostě průběžné. Přitom požadavek na dlouhodobou schopnost krýt takto narůstající výdaje je naprosto klíčový, především z hlediska případných klientů fondů, kteří by do systému měli vstupovat ve svých, řekněme, 25 letech a dožijí se, řekněme, 85 let, spíše však více, takže musí mít zajištěnu minimálně šedesátiletou stabilitu systému, který jim musí pravidelně vyplácet penze a zajistit jim potřebnou zdravotní i další sociální péči.

Že to fondy nemohou při exponenciálním růstu nákladů dokázat, je zcela očividné, zvláště když růst nákladů je ještě doplněn trvalým poklesem podílu aktivních vkladatelů fondů. Poněvadž však má tento nesmysl kořiči život, rozebereme to ještě podrobněji.

Státní dluhopisy a jiné cenné papíry představují drtivý podíl investic penzijních a jiných fondů v těch málo zemích, které už s fondy pracují. Jinými slovy, znamená to, že hospodaření těchto fondů stojí na rozpočtové neodpovědnosti: vyrovnané rozpočty způsobí, že tento způsob investic zmizí, jak říkal bolševik, jako třída, a nejvýše zbude jen perpetuum mobile dosavadních dluhů, které se budou, aspoň jako dosud, řešit vytvářením dluhů jiných (od roku 1993 platíme jen úroky, z vlastních dluhů ani haléf).

A dále: i kdyby, čistě jen pro blaho fondů, rozpočtová neodpovědnost pokračovala, pak nutno konstatovat, že výnosy těchto papírů nemohou ani zdaleka krýt exponenciální růst nákladů, naprosto stejně a ze zcela stejných důvodů jako to nedokáže průběžný systém.

Platí zde totiž, že kupóny státních a jiných podobných dluhopisů se hradí z vybraných daní, podobně i výnosy z jiných veřejných zadlužení. To znamená, že pokud se například má nyní snížit výběr daně nazvané sociální pojištění, čímž půjde do stávajícího průběžného penzijního systému méně peněz, a namísto toho se má navýšit DPH s tím, že peníze odtud vybrané půjdou do fondů, pak jde v podstatě jen o čistě účetní mlžení, které má docílit, že peníze odebrané průběžnému systému se pod jinou daňovou hlavičkou přesunou do fondů (tím se navíc část přesunutých peněz ztratí, byvše použita na provozní náklady a tedy i zisky fondů). Je evidentní, že jde o nesmysl nejhrubšího zrna, nesmysl především ryze ekonomický, jistě, nikoliv pro ty, co by si tím mazali kapsy.

V této souvislosti konstatujeme, že další hrubou chybou Bezděkovy komise jsou doporučení, která konzervativní klienty budoucích fondů druhého pilíře nabádají k bezpečným investicím do domácích dluhopisů; vezmeme-li v úvahu úmysl vlády přejít na vyrovnané rozpočty, nejlépe již od roku 2016, pak jde o nesmysl natolik očividný, že je s podivem jak se mohl ve zprávě objevit a ještě podivnější je, že jej vytrvale opakují členové komise i ve svých veřejných vystoupeních (možná se skromně sází jen na to, že perpetuum starých dluhů bude věčně a bezpečně investovat se bude do vytloukání klínu klínem).

V podstatě stejným, jen daleko nebezpečnějším nesmyslem by ovšem bylo investování do akcií a podobných zdrojů. To nefunguje už dnes a vůbec nebude moci fungovat v budoucnosti, zvláště pokud by se guruům fondového hospodaření podařilo docílit, že tento systém bude zaveden celosvětově a v jednotlivých zemích celoplošně: fondy by shromáždily takový objem peněz, že by je nebylo kam investovat, riskantní operace by, stejně jako dnes, dříve či později končily krachy - úvahy o dosažení trvale exponenciálně rostoucích výnosů jsou už naprosto mimo realitu.

Tato zcela nesmyslná a vysoce nebezpečná doporučení recituje ve světě každý, kdo cítí potřebu být "in"; zdaleka to tudíž není hrubá chyba jen Bezděkovy komise.

Pro úplnost dodejme, že zcela chybné jsou i populární a silně doporučované snahy řešit problémy sociální a zdravotní péče o seniory zvyšováním věku pro odchod do penze. Ty jsou totiž v přímém rozporu s objektivními trendy poklesu příležitostí k ekonomické aktivitě. Dnes se tak projevuje v zemích našeho typu především odliv *věcné Ekonomiky* do Číny a podobně, stále silněji však bude působit nahrazování lidské práce technologiemi. Není vůbec náhodou, že už nyní je v zemích EU téměř 21% mladých do 25 let bez práce (ve Španělsku dokonce 40%). Pokud budou tlaky na povinné prodlužo-

vání odchodu do penze pokračovat, bude to ještě více deformovat pracovní trh a škody převáží nad pochýbnými a vesměs chimérickými výnosy z daní a úspor z výplat penzí.

I tento nesmysl má širokou základnu a rovněž kořiči život; opět nejde o originální hrubou chybu Bezděkovy komise.

Řešením je nové paradigma, *Paradigma třetího milénia*, krátce *P3M*

Prostě a jednoduše: stávající *Ekonomika daní* umírá, a to přes všechny své obrovské minulé zásluhy a už nyní je v agónii. Hlavním důvodem je to, že už jen pouhý demografický vývoj převrací na hlavu dosavadní Ponziho schéma (u nás letadlo), na němž je dosavadní *Ekonomika daní*, včetně svérázných derivátů v podobě fondů, založena: až do nedávné doby do systému vstupovalo stále víc a víc lidí se stále vyššími vklady, zatímco výdajová stránka nebyla kritická (penzisté nepobírali penzi dlouho, náklady na zdravotní péči a další služby byly výrazně nižší). Další údery budou ve stále vyšší míře přicházet z rostoucí náhrady práce technologiemi, ubývat budou plátcí daní i aktivní klienti fondů.

Stávající krize je indikací této agónie a musí se stát vážným varováním, že jakékoliv pokusy ji dále prodlužovat budou nejen nesmírně nákladné, ale skončí by hlubokou ekonomicko-sociální krizí.

Naštěstí zcela jiná situace je v potenciálu *věcné Ekonomiky*: ten narůstá a pokud se podaří světovou populaci udržet v rozumných mezích a rozumně vyřešit i otázky související s využíváním zdrojů (hlavně půdy, vody, surovin), jakož i ochrany životního prostředí, pak růstový potenciál *věcné Ekonomiky* je zcela dostačující k tomu, aby postupně byly celému lidstvu zajišťovány veškeré důvodné potřeby a stále více i (rozumné) radosti.

Největší a nejobtížnější výzvou zde bude docílit, aby produkce, spotřeba i využívání zdrojů byly rozloženy co nejrovnoměrněji a co nerozumněji, a to jak celosvětově, tak i uvnitř jednotlivých zemí a přitom aby se to dělo s důrazem na co nejlepší využívání potenciálu *věcné Ekonomiky*. V žádném případě nemůže pokračovat stav, kdy jedni pracují a druzí převážně jen konzumují.

S touto výzvou je nedílně spojena i výzva k odstranění špatného nastavení zprostředkující role peněz v *Ekonomice*. Především je to výzva k náhradě daní jiným mechanismem zprostředkování *Směny*, mechanismem, který nejenže nebude žábou na prameni bránící využívání skutečného potenciálu *věcné Ekonomiky*, ale bude tento potenciál plně využívat a přispívat i k jeho rozumnému růstu. Doplňující výzvou je docílit, aby peníze opět fungovaly právě jen v té své původní dvojroli, peníze rozhodně nesmějí být przněny tím, že se samy stávají zbožím.

Připomínáme tedy opět, že existuje řešení, které je trvalé, pokud jde o veřejné rozpočty komplexní, a ve vztahu k podnikání nesmírnou šancí: ***Paradigma třetího milénia*** (krátce ***P3M***), které je naším duševním i obchodním vlastnictvím, je plně připraveno k nasazení do praxe. *P3M* ruší veškeré daně, vyjma těch s regulační funkcí, a zprostředkovatelskou roli daní v dnešní *Ekonomice daní* nahrazuje mechanismem daleko přímočařejším, který plně staví na ekonomické podstatě *Směny*, kterou zajišťuje s plným využitím původní dvojrole peněz.

Tato paradigmatická, leč svým způsobem čistě technická změna nastavení zprostředkující role peněz ve *Směně* má dalekosáhlé, veskrze pozitivní důsledky. V podstatě okamžitě likviduje deficity veřejných rozpočtů: ***Ekonomika bez daní*** na bázi *P3M* prostě a jednoduše deficity nezná, veřejné rozpočty jsou zde ze samé podstaty nového paradigmatu vyrovnané. Tím samozřejmě ihned odpadá jakákoliv potřeba činit nová veřejná zadlužení, naopak, vzniká prostor k postupnému a rychlému vracení všech dosavadních půjček (například lze na to použít vybrané regulační daně). Tím neprodleně dochází k obrovskému stabilizačnímu impulzu, nejen pro veřejné finance, ale i obecně, neboť valná část *Ekonomiky*, *Sféra veřejná*, přestává okamžitě být závislá na finančních trzích a jejich turbulencích, přičemž nemalý efekt pro *Sféru podnikání* bude mít to, že existující zdroje finančních trhů nebudou již z velké části vázány ve státních a podobných dluhopisech, ale budou k dispozici pro potřeby *Sféry podnikání*.

Tím, že nebudou daně, leč ty s regulační funkcí, se *Sféra podnikání* zcela zbaví své noční můry, fiskála, který s nataženou dlaní číhá na peníze, ať se firmě daří či nedaří. Daňový únik se stane neznámou

skutečností, čímž ztratí jakýkoliv smysl takové věci jako jsou zákonem daná odpisová schémata, do značné míry i daňové ráje a vůbec šedá ekonomika. Námi navržený mechanismus dává možnost jej doplnit tak, aby značně ztížil, ne-li znemožnil, ekonomiku černou, ekonomiku kriminální povahy.

Navrhujeme řešení, které staví *Sféru veřejnou* nejen zcela zřetelně do pozice rovnoprávné části *věcné Ekonomiky*, ale **Rozpočtový suverén**, klasicky Parlament, se stává suverénem skutečným: zatímco i dnes suverénně schvaluje rozpočet a daňové zákony, teprve praxe rozhodne, co se na daních vybere či (obvykle) nevybere. Protože typický rozpočet se schvaluje už jako deficitní, vytváří očekávané dluhy, k nimž pak přistupují ty nečekané. V *P3M* je to zcela jinak, to, co *Rozpočtový suverén* rozhodne, že bude **Příjmem a Výdajem veřejných rozpočtů**, tyto rozpočty skutečně dostanou a nejen to, *Rozpočtový suverén* může *Příjmy* a *Výdaje* řídit skutečnými potřebami a může tak postupně odstraňovat veškerá podfinancování, zatím ve *Sféře veřejné* tak hojně existující.

Z technických důvodů navrhujeme, aby přechod na *P3M* probíhal v období osmi let, tak, že v prvních třech letech se ročně zruší vždy 15% nyní existující daňové kvóty, v následujících pěti letech by se rušilo vždy po 11% této daňové kvóty; výhodou tohoto postupného přechodu je i to, že jak *Sféra veřejná*, tak i *Sféra podnikání* se bude takto zásadním změnám přizpůsobovat postupně, nikoliv jednorázovým šokem. Zásadně nová podoba *Rozpočtové suverenity* ovšem vchází do reálného prostředí, které bohužel nemá podobu sboru andělů, pročež navrhujeme řadu opatření, která nedovolí s touto suverenitou špatně zacházet.

Zdůrazněme, že *P3M* nejenže plně stabilizuje *Sféru veřejnou*, ale činí z ní stabilního partnera *Sféře podnikání*, partnera, který je plně předvídatelný a partnera jehož kupní síla roste, mimo jiné právě tím, že oblasti dosud podfinancované budou financovány lépe a budou tak posilovat svou kupní sílu.

Konkrétně v České republice by bylo možné okamžitě zvýšit všechny penze, řekněme, o 2 000 Kč měsíčně a postupně je pak dále navyšovat tak, aby v průměru vždy činily, řekněme, 65 až 75% průměrných čistých příjmů těch, co jsou ekonomicky aktivní. Stejně tak by bylo možné ve *Sféře veřejné* okamžitě zrušit veškeré chystané škrtý (vyjma těch, které postihují skutečná plýtvání) a naopak, přidat do zdravotnictví, školství, vědy a výzkumu, ale i navýšit peníze policii, hasičům, armádě, kultuře a sportu, rozumným způsobem investice do infrastruktury, atd., atd. Okamžitě by bylo možné zrušit poplatky ve zdravotnictví, mýto a dálniční poplatky, jakož i nyní chystané další podobné nesmysly, jejichž výnos je nejen nepatrný, ale škody jimi vyvolané daleko převyšují výhody, vesměs pofiderní.

Podtrhujeme, že naš projekt je plně korektní a je neodmítnutelný. Oddalovat jeho praktické nasazení je nikterak neomluvitelné, navíc nesmírně nákladné. *P3M* jsme veřejně plně prezentovali již 22.1.2009 a pokud by se začalo ihned s intenzivní diskusí, tak jak jsme navrhovali, tedy mimo jiné v čase našeho předsednictví EU, mohl být přechod na *P3M* již dávno zahájen, jak u nás, tak i v celé EU. Náklady na dosavadní prodlení činí jen v České republice a jen na deficitech veřejných rozpočtů k dnešnímu dni kolem 400 miliard Kč a v podobě očekávaných deficitů dále porostou, včetně škod tímto vyvolaných.

Navrhujeme proto, aby jak na půdě vlády, tak i Parlamentu byla zahájena příslušná diskuse, a to ze dvou důvodů co nejrychleji: za prvé, je třeba zabránit obrovským škodám, které vzniknou z toho, když vláda a Parlament přistoupí k opatřením, která připravila zpráva tzv. Bezděkovy komise, za druhé, je třeba, aby nové paradigma *Ekonomiky bez daní, P3M*, vstoupilo do praxe co nejdříve a nejlépe současně v rámci celé EU. Přípravu jsme i k diskusím na půdě politických stran, akademických a jiných odborných či zájmových institucí, zejména pak k diskusím v médiích.

V Brně dne 1.8.2010

© 2010

ing. Marie Dymáčková

Michael Dymáček